

Nr 235.

Ankom till riksdagens kansli den 11 juni 1940 kl. 2 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förlängd giltighet för den allmänna beredskapsstaten för budgetåret 1939/40 jämte en i ämnet väckt motion.

(3:e avd.)

I propositionen nr 282 har Kungl. Maj:t, under återopande av vid propositionen fogat utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden den 24 maj 1940, föreslagit riksdagen att förklara, att av 1939 års lagtima riksdag med avseende å den allmänna beredskapsstaten för budgetåret 1939/40 givna be- myndiganden under de av föredragande departementschefen i statsrådsproto- kollet angivna förutsättningarna skola äga fortsatt giltighet för budgetåret 1940/41.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft en inom andra kammaren av herr A. Andersson i Falkenberg m. fl. väckt motion, nr 286, vari hemställts, att riksdagen vid behandling av Kungl. Maj:ts proposition nr 282 om beredskapsstat för budgetåret 1940/41 måtte besluta, att under vill- kor som i övrigt äro föreskrivna anslag även må utgå till bidrag för uppfö- randet av hem för kroniskt sjuka i enlighet med kungörelsen den 27 juni 1927 (nr 245) med däri sedermera vidtagna ändringar.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för detta yrkande, får utskottet hänvisa till motionen.

1938 och 1939 års riksdagar hava genom särskilda finansfullmakter ställt medel till Kungl. Maj:ts förfogande för finansiering av vissa åtgärder, att vidtagas i händelse av en väsentlig försämring av konjunkturläget inom landet eller inom vissa näringsområden. Fullmakterna hava varit utformade såsom beredskapsstater, genom vilka riksstaten kompletterats med vissa villkorliga medelsanvisningar. Till finansieringen av medelsdispositioner verkställda med stöd av fullmakterna har riksdagen förbehållit sig att i efter- hand taga ställning. För ifrågavarande slag av beredskapsstat har införts beteckningen allmän beredskapsstat.

Den av 1939 års lagtima riksdag godkända allmänna beredskapsstaten, varom förslag framlades i proposition nr 242, omfattade en driftbudget med en total utgiftssumma av 210.2 miljoner kronor och en kapitalbudget med

kapitalinvesteringar till ett sammanlagt belopp av 115.1 miljoner kronor. Om man bortser från avskrivningsanslagen — som svara mot investeringsanslag å kapitalbudgeten — uppgingo förskottsanslagen å driftbudgeten till sammanlagt 170.2 miljoner kronor, varav 60.9 miljoner kronor under femte huvudtiteln och 91.2 miljoner kronor under sjätte huvudtiteln. Av anslagen å kapitalbudgeten hänförde sig 44.1 miljoner kronor till affärsverksfonderna och 34 miljoner kronor till fonden för låneunderstöd.

Riksdagen, som tillkännagav sina beslut i anledning av propositionen nr 242 i skrivelserna nr 329—340, 363 och 373, erinrade om sin året dessförrinnan i samband med beredskapsstaten uttalade förhoppning, att arbeten i större omfattning icke skulle i konjunkturutjämnande syfte behöva igångsättas under den tid, som förlöpte, intill dess riksdagen kunde bli i tillfälle att till prövning upptaga frågan om vad som kunde göras för att motverka följderna av en inträdande kris.

Departementschefen har för egen del anfört följande.

Man kan i nuvarande läge hysa tvekan om behovet av en allmän beredskapsstat för nästa budgetår. Det finns icke anledning att räkna med en sådan allmän försämring av konjunkturläget, som bör mötas genom att staten sätter i gång med ett investeringsprogram i köpkraftsstödjande syfte. Man måste emellertid räkna med möjligheten, att de rubbningar i vårt näringsliv, som äro en följd av det avspärrade läget och omläggningen efter krigshushållningens krav, kunna medföra en arbetslöshet, som icke i sin helhet är möjlig att avveckla genom en överföring av arbetskraften till verksamhet på andra fält. Om det är uppenbart, att tillgången på arbetskraft icke bättre kan användas på andra, väsentligare områden och om vidare erforderlig materiel utan men för andra intressen kan tagas i anspråk, torde man i ett dylikt läge böra överväga att utnyttja de tillgängliga resurserna för statliga arbeten som tidigare prövats fylla ett verkligt samhällsbehov. Såsom framgår av vad jag förut anfört om den principiella uppläggningsen av den allmänna beredskapsstaten, erbjuder denna möjligheter att ordna en av angivna synpunkter vägledt investeringsverksamhet.

Under dessa förhållanden synes lämpligt att även för nästa budgetår bibehålla en finansfullmakt av den allmänna beredskapsstatens karaktär. Övervägande skäl synas mig tala för att man därvid begränsar sig till att giva den för innevarande budgetår godkända allmänna beredskapsstaten förlängd giltighet och alltså underlåter att gå in på frågan om en eventuell komplettering eller revision av denna. Det bör dock, om denna utväg väljes, förutsättas, att fullmakten icke får utnyttjas, förrän övriga möjligheter att använda arbetskraften uttömts, samt att fullmaktens utnyttjande då sker efter en förnyad omsorgsfull prövning av angelägenhetsgraden hos de ifrågasatta arbetsföretagen och en undersökning av möjligheten att utan skada för andra intressen taga i anspråk erforderlig materiel.

Utskottet.

Utskottet delar departementschefens tvekan om behovet av en allmän beredskapsstat för nästa budgetår. Utskottet tillstyrker därför, att riksdagen nu begränsar sig till att giva den för innevarande budgetår godkända allmänna beredskapsstaten förlängd giltighet under nästa budgetår. Utskottet önskar därvid understryka departementschefens uttalande, att ett anlåtande av denna beredskapsstat allenast bör ske, sedan övriga möjligheter

att använda arbetskrafter uttömts, samt då föregås av en omprövning av angelägenhetsgraden hos de ifrågasatta företagen och en undersökning av möjligheten att utan skada för andra intressen taga i anspråk erforderlig materiel.

Den i ämnet väckta motionen, II: 286, avser att få till stånd en komplettering av ifrågavarande beredskapsstat i syfte att under de för denna stat gällande villkoren bereda möjlighet till bidrag till uppförande av hem för kroniskt sjuka. Utskottet vill icke bestrida, att de i motionen framförda synpunkterna kunna hava visst berättigande. Utskottet vill emellertid erinra om att chefen för finansdepartementet genom cirkulär den 24 maj 1940 angående den kommunala upplåningen fäst uppmärksamheten på angelägenheten av att den kommunala anläggningsverksamheten i nuvarande ekonomiska läge avsevärt begränsas samt att endast sådana anläggningsarbeten igångsättas, som provas oundgängligen erforderliga och icke utan våda eller synnerlig olägenhet kunna uppskjutas. Endast i sistnämnda fall kunna medgivanden till upptagande av lån påräknas. Skulle i visst fall trängande behov av statsbidrag till uppförande av hem för kroniskt sjuka uppkomma, lära möjligheter föreligga att tillgodose detta behov genom särskilt anslag å tilläggsstat för nästa budgetår. Under sådana förhållanden synas utskottet tillräckliga skäl för bifall till motionen icke vara för handen.

Under återopande av det anförda får utskottet hemställa,

a) att riksdagen må förklara, att av 1939 års lagtima riksdag med avseende å den allmänna beredskapsstaten för budgetåret 1939/40 givna bemyndiganden under de i det föregående angivna förutsättningarna skola äga fortsatt giltighet för budgetåret 1940/41;

b) att motionen II: 286 icke må vinna riksdagens bifall.

Stockholm den 11 juni 1940.

På statsutskottets vägnar:

PER GUSTAFSSON.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit

från första kammaren: herrar *Gustafsson* i Benestad, *Nilsson* i Malmö, *Johansson* i Fredrikslund, *Oscar Olsson*, *Asplund*, *Nilsson* i Landeryd, *Ström* i Lidköping, *Heiding*, *Lindström*, *Bäckström*, *Boman* och *Ekströmer*; samt

från andra kammaren: herrar *Magnusson* i Skövde, *Törnkvist*, *Eriksson* i Stockholm, *Persson* i Falla, *Jonsson* i Eskilstuna, *Andersson* i Prästbol, *Ward*, *Persson* i Tidaholm, *Andersson* i Södergård, *Hansson* i Rubbestad, *Mårtensson* och *Bergvall*.
